

ŠTEVILKA

3

LETO VI.

TRST 1959-60

GALB

Galeb

LIST ZA MLADINO

Izhaja mesečno, izdajatelj in odgovorni urednik je Ivan Grbec. Ureja ga uredniški odbor. Tiska tiskarna »Graphis« v Trstu, ulica sv. Frančiška 20 — Tel. 29-477

Naslovno stran je napravil Milko Bambič

V S E B I N A

Ludovika Kalan: Burja	49
Ivan Matičič: Zivalski vrtič	50
Danilo Gorinšek: Vesela pesem	55
Slava Pahor: Pif in Pof	56
Stana Vinšek: V šolo	57
Danilo Gorinšek: Sreča	58
A. S. Pirc: Hun Ju in mravlja	59
Stanko Andolšek: Pri Piščancih	60
Danilo Gorinšek: Zajčja šola	62
M. Bambič: Polet na Luno	63
Orim P.: Zgodovina kolesa	66
Samo Pahor: Od prihoda Keltov do prihoda Rimljanov	68
Divji mož uči šteti	70

LUDOVIKA KALAN

Ilustriral: R. HLAVATY

*Tuli čez gmajne spet kraški vihar,
tira pred sabo snežink kolobar
doli do morja
v temno sivino obzorja.*

*Težke oblake podi.
Drevje podira in joče.
Divje se v hiše zaganja, vrešči,
šipe razbija,
žvižga po strehah, žalosno stoče.
V žicah po volčje zavija.*

*V borih le pesem prepeva ubrano,
kot jo pojò veletoki šumeči,
k morju brzeči
v daljo neznano ...*

Živalski vrtič

Matejec vpraša mater Kresajno: »Mati, kdaj se bodo izvalili piščanci pod kozolcem?«

Mati gre pogledat na koledar, kjer si je zapisala začetek valjenja. Zatem preračuna dneve in tedne valjenja in pove sinku, da se izvale piščanci prav te dni.

Matejec brž pritegne Lovreka za sabo in pohiti z njim pod kozolec. Kurje gnezdo v kotu bo treba nemudoma ograditi. Dečka zabijeta korak od koklje štiri količke v tla. Nanje naslonita in pritrđita deske za pol metra visoko. Mislite, da se koklja zaradi tega kaj razburja? Oh, prav nič, še celo dr mavo nekaj prikimava z glavo, ker ji je prav. Piščanci bodo s tem lepo ograjeni, da ne bodo mogli uhajati materi koklji na dvor in vrt.

Naslednji dan so se piščanci res izvalili. Sami rumeni in črni piščančki se kobacajo okoli matere koklje, ki jih z veselim kločanjem spodbuja, da še bolj čivkajo.

Mati Kresajna pride in jim natrosi rumene kaše, sesekljanega rmana in krožniček vode jim postavi. Zraven se pa jezi, kdo neki jih je ogradil in čemu? Pritečeta Matejec in Lovrek, mati prešteva piščance in reče:

»Ja, čemu pa koklja še zmeraj sedi na gnezdu, saj so se že vsi izvalili. Petnajst jajc sem ji podsadila — in petnajst piščancev je tu, hvala Bogu!«

»Ste se morda zmotili, mati, gotovo je še kaj pod njo, na praznem gnezdu ne bo čepela.«

Mati skomigne: »Sem se morda res zmotila.«

Naslednji dan se res pojavijo izpod koklje še trije piščanci. Lovrek, ki pridno oprezuje okoli gnezda, brž zapazi, da je koklja vstala in močno zakločila. Dečko gre klicat Matejca in mater.

Mati pride in si ogleduje tri nove izvaljenčke, ki na vso moč tekajo naokoli ob ograji. »Jej, ti trije so pa sivo pisani in manjši!« vzklikne začudena. »Kako urno tekajo! Ja od kod so se pa vzeli?«

Matejec se zasmeje: »Gotovo izpod koklje.«

»Že, že, toda kakšna kurja vrsta je to?«

Polagoma se tri nove stvarice le približajo hrani: lotijo se kaše in zdroba. Matejec razmišlja, s čim naj jim še postreže. Gre, izruje šop mlade trave in ga spusti noter. Živalce se približajo in prično kljunčkati travo. Koklja počene zopet v gnezdo. Kmalu se zgnetejo podnjo piščanci, novi trije se pa obotavljajo vrniti se podnjo. Vendar se ji končno le približajo in sama jih s kljunom pritegne podse.

Po tednu dni se kurja družinica že vidno razvije, tako da ji ograjica postane že pretalna. Koklja preskoči ograjo, močno zakloči, toda piščanci ne morejo za njo, kajti ograja je le previsoka. Zdaj prideta Matejec in Lovrek, da pomagata koklji.

Matejec veli bratcu: »Lovrek, ti se spravi noter v ograjico in podajaj mi piščance!«

»Kako, vse?«

»Ne, najine pustiva notri.«

Tako gredo piščanci ven h koklji, ki jih odpelje naprej po dvorišču. Matejec prinese šop suhe trave, nekaj mahu in volne, dá Lovreku ter mu veli:

»Na, tole lepo položi v kurje gnezdo, da bodo imeli najini divji piščančki toplo zatočišče.«

Lovrek natanko izvrši naročilo, nakar prestopi ograjo in gre ven. Trije piščančki so že vsi iz sebe od nenehnega beganja sem in tja. Kakor hitro se zdaj Lovrek odstrani, se brž zatečejo v gnezdo, kjer se poskrijejo v prijetnem kritju. Dečka jim natrosita še kaše, zdroba in sveže trave.

Nato si ogledata divje zajčke v hlevu. Pogledata v stajico: vse spi. Šele ko Matejec brčne rahlo ob ograjo, se notri nekaj zgane in prične skakljati sem in tja. Če bi bilo notri kaj bolj svetlo, bi se zajčki že močno utrudili od nenehnega beganja, ker je pa temotno, morajo pač ždeti v gnezdu. Dečka jim prineseta hrane: mleka, korenja, detelje, nakar še malo pokramljata z njimi ter jih spodbujata, naj se pridno gibljejo in dobro jedo, da bodo lahko uspešno nastopali, ko nekoliko odrastejo.

Kako pa kaj veвериči rod? Ni mu sile. Sleherni dan spleza kdo na smreko, danes Lovrek, jutri Matejec, in natrese v košaro hrane. Stara dva sta se malone že udomačila tu pri svojih mladičih, zato jim res ni hudega, ampak le dobro jim gre.

Kako pa kaj sirotka? Mislite na srnico? Je že zunaj! Kako zunaj? Je mar ušla? Ah ne! Zunaj okoli hiše skaklja v spremstvu otrok; tu in tam si odrtga že malo travice ali kako zel. Glavna njena hrana je še mleko, a že brez cuclja, skorjica kruha, prav rada oblizne košček sladkorčka in rada pomelje piškotek, je pač še dojenček. Prebiva še v hišni sobi, spančka pod pečkom, a oče Kresaj ji že gradi zunaj za hišo stajico. Tako bo revica kmalu iz hudega ven.

No, če jim gre dobro tem v stajici in onim na smreki in v ograjicah, tedaj gresta lahko njihova skrbnika Matejec in Lovrek po svojih potih in opravkih: prvi z očetom v gozd, drugi v šolo.

Kako je kaj v šoli? Nekateri se ne počutijo prav nič slabo v šolskih klopeh, zlasti tisti, ki pri učenju dobro uspevajo. Izmed Kresajevih hodita rade v šolo Helenca in Poldka. Matejec se bolje počuti v gozdu kakor v šoli, morda mu gozdni zrak bolj prija ko šolski. Lovrek se je v poslednjem času hudo zmedel: močnejše ga priteguje hlev in vrt in sirotka kakor šola.

Oče Kresaj in Matejec hodita zopet trebit šavje po gozdu. Lepega dne zagrmi v daljavi strel. Kresaj reče sinku, da je gotovo lovec ustrelil. Kmalu zatem se zasliši neko revsanje in trušč. Kresajeva se ozreta in vidita, kako lomasti nedaleč trop divjih svinj.

Oče brž potegne Matejca k bližnjemu deblu: s prstom na ustih mu pokaže, naj molči in naj drži sekuro v roki. Ob deblu stojita, pripravljena na obrambo. Če ju napadejo, se bosta morala zelo zelo braniti. Drve naravnost proti njima, tóda že blizu njiju se zasukajo v drugo smer.

Oče šepne sinku: »Pred lovci beže. Najbrž so naju opazile in se nama izognile; to je dobro.«

Matejec iztegne vrat in gleda tja v travo: »Med starimi so tudi mladiči.« reče. »Mar ne caplja zadaj zaostalo pujsce?«

Tudi oče pogleda in prikima: »Saj bo res.«

Matejec spusti sekuro in steče. Kresaj mu hoče zavpiti, naj ne hodi tja, vendar se premisli, da ne bi opozoril svinj. Nemiren se ozira za sinkom in vidi, kako je telebnil po tleh, najbrž je zadel z nogo ob kako močno kore-

nino. Zatem se Matejec hitro dvigne in teče naprej. Znova pade v travo. Kresaj nevoljen zamahne z roko. Sin se znova dvigne, zopet telebne, se vrže naprej po vseh štirih. A končno dvigne iz trave svinjico. Urno se obrne in teče z njo nazaj. Kresaj razmišlja in se čudi, kako da pujsce nič ne vrešči, jo je mar mulec kar že zadavil?

Matejec priteče k očetu — in ta vidi, da je pujsce še živo. Toda pobec jo drži za zadnje nožice, tako da visi pujsce z glavo navzdol — in prav zaradi tega ne more vreščati. O ti mulec, kako je prebrisan!

»Mulec, ti si mi kaveljc!« se sinku zasmee oče.

»Oče, kar pustiva za danes delo in beživa domov!« zasopljen izusti sinko.

»Lahko pridejo lovci in nama vzamejo pujsko, ali pa prilomasti še celo sam merjasec in si jo vzame, a zraven še naju pošteno prebuta.«

Oče nekaj časa razmišlja, a končno prikima in reče: »Prav imaš, lahko se nama še kaj primeri.«

»Uvijte mi trto, da zvežemo pujsetu zadnje noge, da mi ne uide in da ga laže nesem.«

Brž ureže Kresaj šibo, jo uvije in zveže z njo pujsetu zadnje nožice. Potem vzame sekuro — in hajdi domov.

Naglo hodita. Kresaj reče sinu:

»Trikrat si telebnil po tleh, ko si tekel za svinjico.«

»Veste, oče, lovil sem jo za zadnje noge. Trikrat sem se vrgel k nji — in trikrat se mi je izmuznila; šele v četrto sem jo ujel in naglo dvignil za zadnje noge, da ni utegnila zavreščati.«

»No, no, si že za kaj, nič ne rečem.«

»Glejte, divje svinje beže tja v ono smer, a se lahko zasukajo in jo udero za nama, po svinjico.«

»Prav lahko. Pred lovci so bežale, begale brez glave; nazadnje bodo opazile, da eno svinjče manjka, pa se bodo obrnile nazaj — —«

»— in naju dohite.«

»No, svinjico jim pustiva in bežiiva domov. Ali pa jo zakoljiva.«

»Ne, ne, je nisem zato lovil.«

»Čemu nam pa bo pri hiši?«

»Za kratek čas nam bo.«

»Za kratek čas imamo že drugih dovolj. A ta nam bo za samo škodo. Divja svinja razrije in razdere vse, kar vidi.«

»Ta ni še svinja, je šele svinjica; svinja pri nas ne bo postala.«

»Ker nam prej že vse hleve izpodrije. Kdo jo bo pa gledal!«

Srečno prispejo domov. Zopet poskakuje vsa družina okoli njih: »Lejte, lejte, svinjico sta prinesla! Kje sta jo dobila, kje sta jo našla?«

»Ujela sva jo,« se odreže Matejec. Nato jo spusti na tla. Šele zdaj dvigne revica glavo, z zadnjima nožicama hoče vstati, da bi jo nekam ucvrla, a ne more, na zadnjih nogah je povezana. Zato pa začne vreščati, da se otroci prestrašeni razbeže.

Spravijo jo v prazni svinjak, ki je namenjen za tujce. Tu ji nasteljejo slame, a nog ji ne razvežejo. Zato naprej vrešči tako dolgo, da ji prineso leseno skodelo mleka. Tedaj se šele pomiri, pocmoka mleko in zaspi. Pod noč se prebudi. Brž se prične premetavati po hlevcu, cvili, vrešči, da leti vkup vsa družina. Stari svinji zraven v prvem hlevu začneta revsati, a mali trije pujski v drugem hlevcu vznemirjeno cvilijo. Mati Kresajna zmajuje z glavo, vsa iz sebe vpije:

»Lepo vas prosim, spravite mi proč to prasé, saj je več ko podivjano! Še mi bomo podivjali zraven njega!«

Divje prasé si je medtem potrgalo trto z nog in se pričelo zaganjati na vse strani. Cvili, vrešči, a z rilčkom rije, skuša si odpreti nekam pot.

Vtem priteče Helenca in zavpije: »Tamle izza ograje se sliši grdo revsanje!«

Kresaj in Matejec tečeta gledat. Divje svinje z mrjascem so tu! Jej, že rijejo proti ograji, mrjasec jo že izpodriva! Podrlo jo bo!

Kresaj zavpije fantu: »Hitro po prasé, hitro, hitro, da nam zlomki ne izpodnesejo ograje!«

Tečeta k hlevcu, odrineta otroke, vratca previdno odpahneti. Matejec spleza noter, oče straži pri vratih. Dečko popade svinjče, toda divjaček griže, brca, cvili. Še oče se skloni noter, oba se borita z divjačkom in ga komaj uženeta. Kresaj ga drži od zad z obema rokama za vrat in ga ritenski vleče ven. Zunaj si ga pritisne k sebi, Matejec drži divjaku zadnje noge, da

ne more tako brcati. In brž poneseta malega neugnanca tja k ograji, kjer razsajajo njegovi divji svojci. Pri ograji mladičko dvigneta in jo zaujsata na ono stran.

Svinje se z močnim zarevsom zaženo k svoji najdeni mladički, jo oblizujejo in zmagoslavno poskakujejo v zavesti, da so jo rešile pogina. Potem se odpravijo proč.

Kresaj se oddahne: »Na, prav treba nam je bilo tega. Mala divjačka me je ogrizla, stari revsači so mi pa ograjo izpodrili, kmalu bi vdrli noter! Precej jo morava popraviti!«

Matejec skomigne z ramo: »Nisem si mislil, da pride do tega.«

Mati Kresajna pa zavpije izpred hleva: »O, prav je, da so prišli ponjo, saj bi nas divja revsača spravila ob pamet!«

(Dalje)

DANILO GORINSEK

Ilustriral: LEON KOPORC

Vesela pesem

**Zajčka prosim belega,
topel mi kožušček da.**

— Kaj potem?

**Raka bom potem ujel,
škarje bom njegove vzeli.**

— Kaj potem?

**Ježa kje iztaknil bom,
iglo mu izmaknil bom.**

— Kaj potem?

**Kožuh, škarje, iglo imam,
pa ukrojim copatke sam,
zima misli: jaz bom bos —
pa pokažem dolg ji nos.**

Pif in pof

Težka kot sta bila, sta se Pif in Pof zvalila na tla. Pepček in Milenka sta se prestrašila. Ne vedoč kod in kam sta pritekla na vrt in se skrila med visoko zelenje ob mlaki.

»Le zakaj sta padla« — bi rada vedela Milenka, ki si je od strahu grizla nohte.

»Mama, mamica!« je vzdihoval Pepček.

Oba sta močno preplašena, saj nista mislila, da se bo njuno usmiljenje tako hitro sprevrglo v žalost.

»Kakšen bo neki konec!« sta se izpraševala. »Ali bosta Pif in Pof še kdaj vstala?« bi rada vedela.

Čeprav se je mračilo, sta skozi vejevje še razločila očeta in mater, ki sta se trudila, da bi spravila Pifa in Pofa na noge.

»Vode, vode!« je klical oče in z mokro cunjjo drgnil sedaj Pifa, potem Pofa.

»Tako lepa sta! Toliko truda in taka nesreča!« je stokala mama.

Pif in Pof sta še vedno ležala nepremično. Le globoko dihanje je izdajalo, da še živita.

»Ti si kriv, da veš, Pepček!«

»Toliko kot ti!« je odgovoril in sunil sestrico v komolce, da ji je zdrknila hruška iz rok v mlako.

Žabice so dvignile glave. »Rega, rega, rega,« so se jezile in ustavile prekanje bratca in sestrice.

»Kaj bo z nami pozimi? Brez zabele bomo, brez mesa,« je tarnala mama. Z njo sta jokala otroka, ki sta jo opazovala izza razmaknjenih vej.

Pif in Pof sta bila namreč domača prašička. Pepčkov Pif je bil črn, Milenkin Pof pa belodlakec.

»Pif, no, no — Pof, še ti, no, no!« Pogledala sta, vstala pa še ne.

Stric Tonček je pripeljal živinozdravnika, ki je ugotovil, da sta Pif in Pof v omotici, brez moči — pijana, da nevarno pijana. Najedla sta se grozdnih tropin, katerih ostanki so bili v koritu.

»Kdo jima je dal tropin?« Tedaj je mama pomislila na otroka in zaklicala: »Pepčeeek, Mileenka!«

»Kar ti pojdi naprej, Milenka, da veš!«

»Ne, roko mi daj, skupaj pojdeva!« Trepetala sta pred kaznijo in zaradi hlada, ki sta ga prinesla večer in veter.

Med očitanjem sta prišla na dvorišče, skesano gledaje v tla.

»Zakaj sta to storila?« je vprašala mama. »Pif in Pof bosta poginila. Klobas, ocvirkov in tudi mesa ne bosta imela, če ju ne reši zdravnik.«

»Ah, mamica, tako lačna sta bila Pif in Pof, pa sva jima prinesla tropin s kupa na dvorišču. Tako rada sta jih jedla, potem sta pa padla.«

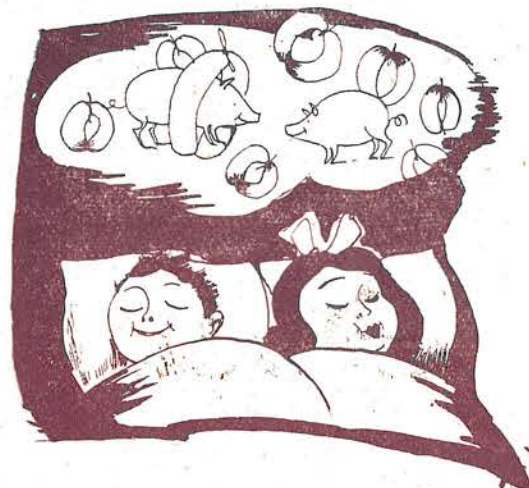
Oče ju je ozmerjal, ker sta ravnala svojevolsjno. Živinozdravnik pa ju je potegnil za ušesa in jima povedal, da sta Pif in Pof rešena.

Pepček in Milenka sta to noč sladko spala. Sanjala sta le o klobasah in ocvirkih.

Zgodaj zjutraj sta stala pred hlevom, kjer sta Pif in Pof že čakala na zajtrk.

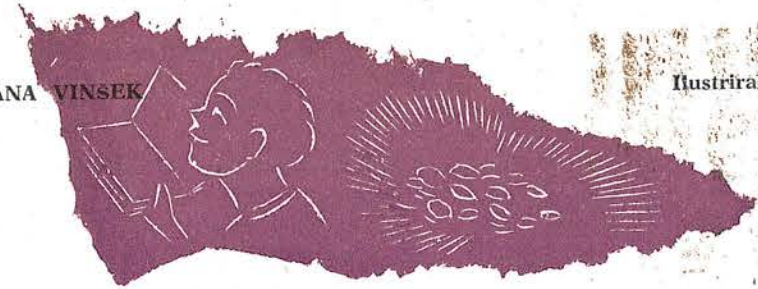
»Da si le živ, moj Pif!«

»Pof, Pof, nič več tropin, da ne boš čof!«

STANA VINSEK

Ilustriral: M. BAMBIC

V šolo

V šolo, v našo šolo
radi pohitimo,
v šoli, v naši šoli
pridno se učimo.

Kdor rad v šolo hodi
mного vé in zna,
znanje pa je boljše
kakor kup zlata!

Sreča

Je belih las starka, ji sključen je stas,
po dračje gre v hosto, saj zima je, mraz.
Zdaj vrača se z butaro, breme teži,
pod pezo slabotni hrbét se krivi.

Droban fant jo sreča, prezebel na moč,
brž starko ustavi, tako ji rekoč:
»Mi butaro dajte, težko vam je, mraz,
naj jaz vam jo nesem domov mesto vas!«

Na hrbet zadene jo, težka mu ni —
le kaj bi težilo, kar drugim dobri,
glej čudež — brž mraz ubeži za goro,
je fantu in starki, obema, toplo ...

V ugaslih očeh starki zvezde vzžarè,
zasvetijo v dečka, zlatè mu srce,
pogradi ga starka z ovelo rokó —
moč silna prešine fantiču telo ...

V gorečem veselju se duša topi,
od sreče navira mu solza v oči,
brž fant jo utrne — ne joka junak! —
pa saj to ni solza, to — biser je drag! ...

Hun Ju in mravlja

Kitajska narodna pripovedka

V kitajski vasi je živel deček Hun Ju. Ko je imele šest let, mu je oče dejal: »Prišel je čas, da začneš hoditi v mesto v šolo.« Tako se je tudi zgodilo. Oče je sina odpeljal v mesto.

Hun Ju se je začel učiti pisanja, pri tem pa je stalno mislil: »Koliko je teh čudnih čačk! Ali je sploh mogoče, da si jih človek zapomni? Raje se vrnem domov in pasem očetove ovce.«

Nekaj dni je okleval, potem pa se je lepega jutra odpravil peš proti domu. Med potjo se je utrudil in sedel na obcestni kamen, da si odpočije. Takoj je trdno zadremal. Tedaj mu je na roko zlezla mravlja, ki je nesla veliko zrno v kleščah. Hun Ju se je zbudil in jo odpihal. Kmalu pa je bila zopet na roki. Hun Ju jo je ponovno pognal. Še tretjič je mravlja splezala na roko. Zdaj je Hun Ju ni več preganjal, marveč jo je pričel radovedno opazovati. Videl je, kako počasi koraka s težkim zrnom proti oddaljenemu mravljišču. S težavo je splezala na velik kamen, na katerem je sedel Hun Ju. Ko je bila že blizu vrha, je nenadoma zapihal vetrič in jo vrgel z zrnom vred na tla. Mravlja je pobrala zrno in ga ponovno nesla v hrib.

Hun Ju se je sramoval. Pomislil je: »Če je v tej majhni živalci toliko vztrajnosti, zakaj se potem jaz ne bi mogel naučiti tistih čačk?«

Hun Ju se je takoj vrnil nazaj v mesto in se odtlej pridno učil.

Pri Piščancih

Najbrž si mislite, da boste sedaj brali kaj zanimivega o piščančkih, o kokliji in podobno. O, ne! Sedaj ste se pa zmotili!

Brali boste o vasici, ki se imenuje Piščanci. Najbrž so med vami redki, ki so že bili pri Piščancih. Več je takih, ki niti ne vedo, kje je ta vasica. Še nikoli niso o tej vasici slišali.

Seveda, taki otroci, ki le redkokdaj pridejo v Trst, ne morejo vedeti za to vasico. Je pa tudi stisnjena v ozki in dogi dolini, pod hribom, da je skoro zares videti, kot bi se skrivala. Pa se ne. Prav nič se ne skriva in tudi vaščani, ki tam živijo, se nimajo prav ničesar bati, ni se jim treba skrivati. Pošteni in pridni delavci in kmetje so.

Toda, kje je pravzaprav ta vas?

Komaj kak četrť ure hoda od rojanske cerkve, po cesti navzgor, vedno navkreber, mimo hiš, ki so vedno bolj na redko, po senci, potem so paštni, kjer je skoro sama vinska trta, pod cesto pa je gozd, kjer so sami kostanji in prav na dnu doline, je potok. Toda vasi do zadnjega ni videti nikjer. A kar naenkrat se dolina odpre in pokaže se spodnji del Piščancev. A prav na vrhu, daleč tam zgoraj se vidi Griža in Obelisk in proga openskega tramvaja.

Ste uganili sedaj, kje so Piščanci?

Tisti pa, ki stoji na vrhu, pri Obelisku, pa vidi Piščance globoko pod seboj. In se mu zdi, kot bi se bele hiše boječe stiskale k hribu, ko ni videti nikjer nobene ravnine. Samo bela cesta se vije po ozki dolini iz Rojana navzgor. Ob njej so lepe in snažne hiše, a nad njimi po enem in drugem pobočju samiš paštni. Od daleč se zdijo kot velike stopnice. Lepo so obdelani in tam pridelajo domačini precej grozdja. Kadar je dobra letina, jim je trud vsega leta komaj poplačan. A malo je takih let, da bi grozdje dobro rodilo.

Otroci od Piščancev hodijo v šolo v Rojan. Torej nimajo prav daleč. A tudi njih starši, večji bratje in sestre gredo vsak dan v mesto na delo ali pa po drugih opravkih.

Morda bo koga zanimalo kako je dobila ta vasica tako ime.

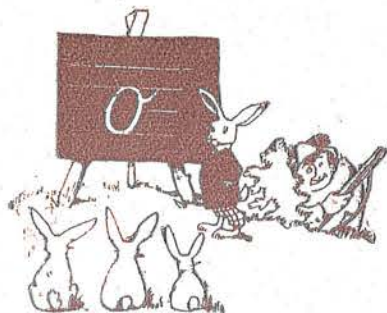
To pa je dolga zgodba. Stari ljudje pripovedujejo, da so bili tod nekoč le naredko naseljeni ljudje. Na pobočju pod Škalošanto je bila nekoč staja za ovce in živino. Dandanes je tam lepa hiša z vrtom in tam še sedaj pravijo »Pri štali«. Gotovo zaradi nekdanje staje. In v tej staji je bilo v starih časih zadnje počivališče za živino bogatina Bračeviča, ki so jo gonjači prignali iz daljne Hrvaške. Po nekaj dneh počivanja so živino gnali naprej, v pristanišče. Tam so jo naložili na ladje in odpeljali čez morje. Stajo pa je stalno oskrboval možakar, ki je prišel iz Vipave. Bil je velike postave, močan in raven. Imel je tako moč, da je zlahka ukrotil najbolj divjega junca in celo bika, o katerem pravijo, da je lahko prav nevaren. Toda možakar ni bil prav nič hudoben. Nasprotno! Prijazno je znal pogledati, čeprav so mu sršali dolgi črni brki izpod nosa in čeprav

so bile obrvi goste in temne ter pod čelom zraščene! In vendar ni bil hud. Kamor je prišel, so ga radi sprejeli in pogostili. Dolgo je živel v tisti staji.

Ta možakar je bil Piščanec. Tako so mu vsi rekli. In ko si je nekoč našel tudi ženo, je ostal za vedno. Bil je praded današnjih Piščancev.

Kadar se vam bo nudila priložnost, pojdite na sprehod k Piščancem. Lepo je tam in ljudje so zelo prijazni in ljubeznivi. Posebno ob trgatvi je veselo pri Piščancih. Pa tudi sedaj, ko imajo nekateri ob nedeljah osmico. Le vprašajte doma, kaj je to, če ne veste.

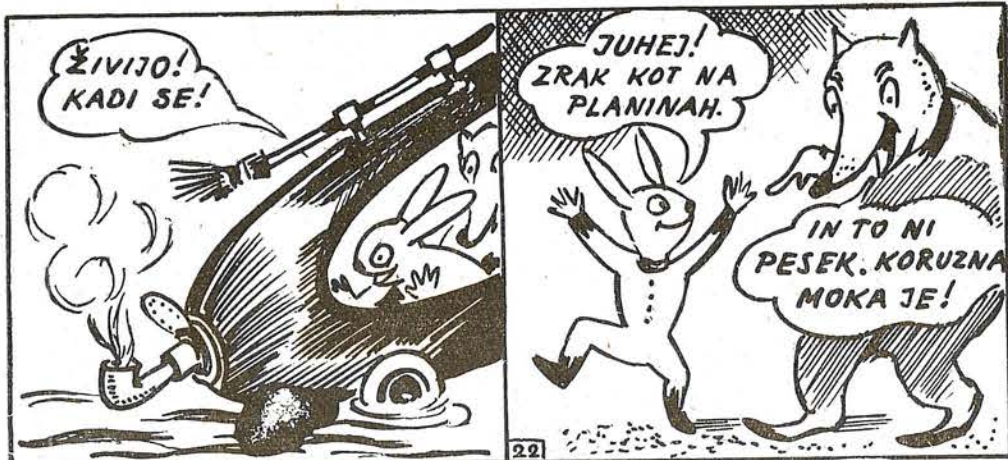
Z
a
j
č
j
a
š
o
l
a

To je bilo pred časom davnim,
ko v hoste lezla jesen je!
Tedaj veljaki zajčje srenje
veleli so z ukazom javnim,
da — radi ali neradi —
v bodoče dolgouhci mladi
vsi v šolo morajo hoditi,
da ne ostanejo zabiti. —
Na jasi mladi rod se zbral je
pričakujoč željno pouka,
namesto njega pa — o muka! —
učitelj uhlje mu rahljaj je,
ker zajčki majhni še, nezreli,
nikakor niso doumeli,
da »o« se tisti črki pravi,
ki slična — zelnati je glavi ...
Tedajci tiho, kar le da se,
se — lovec splazil je do jase.
Zdaj prvi jo ucvril je v hosto,
učitelj brž med drevje gosto
za njim se mladi rod je izmazal,
brž lovcu je pete pokazal. —
Odslej ni zajčkom mar se učiti,
čprav ostanejo zabiti:
saj več jim res ni treba znati,
kot v pravi čas urnó — bežati! ...

POLET NA LUNO

Piše in riše: M. BANIČ

ORIM

Ilustriral: R. HLAVATY

ZGODOVINA KOLESA

Ko je pračlovek lovil živali, se je vračal z lova s plenom, ki ga je privlekel na drevesni rogovili. Na ta način si je pomagal tudi pri prevažanju drugih težjih predmetov. Drevesna rogovila je bila prvotni voz človeka-jamarja.

Ne mislimo govoriti o kolesu-biciklu s katerim se vozimo po raznih opravkih in ob lepem vremenu tudi na krajše ali daljše sprehode in izlete, temveč o kolesu, ki je sestavni del voza, avtomobila, raznih strojev itd.

Kdo je bil izumitelj kolesa? Nihče ne ve zanj, a če bi vedeli, bi zaslužil, da bi mu postavil lep spomenik.

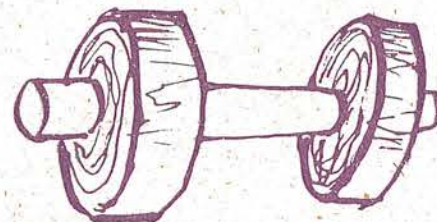
Ljudje, ki so živeli nekaj tisoč let pred našim štetjem, niso poznali kolesa, kar se nam zdi skoro neverjetno, ko pa je ta naprava tako zelo enostavna. In vendar so morali ljudje mnogo stoletij živeti brez te tako potrebne naprave.

V poznejši dobi je pričel uporabljati okrogla debela, na katera je polagal bremena in jih vlačil skozi goščavo po stezah, ki so jih utrle divje živali. Lahko si predstavljamo koliko truda in muke je prestal človek s takim prevažanjem.

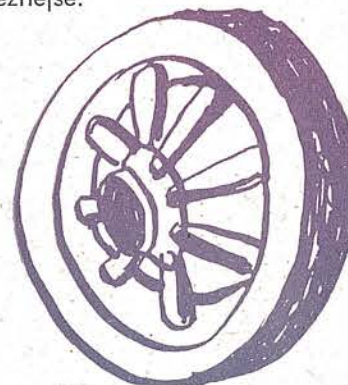
Iz zgodovine Egipčanov nam je znano, da so gradili svojim vladarjem-faraonom grobnice, mogočne piramide. Največja je piramida faraona Keopsa, ki je živel 2700 let pred Kr. r. Ta je ukazal svojim gradbenikom, da so morali sužnji prevažati po več ton težke, velike kamnite kvadre na okroglih drevesnih deblih, čeprav so Egipčani že poznali kolo. Takratna vozna kolesa pa so bila šibka in bi se pod silno težo strla.

Po mnogih letih uporabljanja drevesnih valjarjev si je človek lepega dne domislil nekaj novega. Poizkusil je in poizkus je uspel. Od lepo okroglega drevesnega debela je odrezal, mogoče tudi odžagal, 10 do 15 cm debelo kolo, mu v sredini zvrtil luknjo in kolo

pritrdil na leseno os, tako da se je kolo vrtelo okoli osi. To je bilo prvo polno kolo, ki ga je človek uporabljal več stoletij. Šele mnogo kasneje si je človek omislil tako kolo, kot ga poznamo še dandanes, t. j. kolo z naperami (špicami) in železnim obročem, v novejšem času tudi z obročem iz gume. Tako kolo je bilo trdnjše in trpežnejše.

Iz fizike nam je znano, da vsako trenje (medsebojno drgnjenje dveh teles) vzbuja toploto. Trenje in s tem toplota nastane tudi pri vrtenju kolesa okrog osi. Da so zmanjšali trenje in njegov učinek — po daljši vožnji so se namreč osi vnele, posebno če je bilo vozilo naloženo s težjim bremenom — so osi mazali s kolomazom.

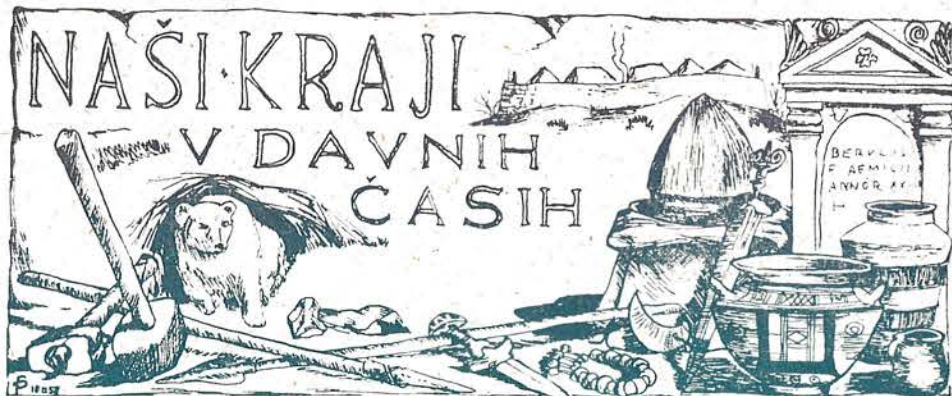

Toda ... Kljub temu je trenje še vedno bilo veliko in hudo in vozila so se težko premikala po cestah, ki so bile posebno v starih časih zelo slabe.

Dolgo je človek premišljeval, kako bi ublažil trenje koles pri vožnji po cestah. Poleg tega, da je začel graditi asfaltne in betonske ceste, je izumil tudi zelo občutljiv kroglični ležaj, ki tiči na osi. Kroglični ležaj je silno zmanjšal trenje, ki je nastalo med cesto in kolesom. S tem izumom so postala vozila silna gibljiva in hitra. Pa ne samo pri vozilih, temveč tudi pri raznih strojih, ki so opremljeni s kolesi, so kroglični ležaji zelo važni.

Brez uporabe kolesa si danes ne moremo predstavljati človeškega dela. Z izumom kolesa se prične pisati zgodovina civilizacije in kolo je bilo povod za izgradnjo cest, ki družijo države in narode v miru in delu.

Od prihoda Keltov do prihoda Rimljanov

Okoli leta 350 pred Kristusom so se Kelti tako namnožili, da jim je v stari domovini začelo primanjkovati prostora. Do tedaj so živeli v današnji Franciji, južni Nemčiji in na Češkem. Tedaj pa so se začeli razgledovati po bližnjih deželah, kje bi se mogli naseliti. Leta 335 se pogajajo z makedonskim kraljem Aleksandrom Velikim. Nato začnejo prodirati proti jugu v Panonsko nižino. Leta 279 pred Kristusom se trije rodovi plemena Galatov, Tolistobogi, Tektosagi in Trokmi s poglavarji Pesinuntom, Ankirom in Tavijem, odpravijo še dlje proti jugu. Napadejo Grčijo in izropajo svetišča v slavnem preročišču v Delfih. Nato se vrnejo proti severu, a namesto domov, krenejo v Malo Azijo, kjer se naselijo v pokrajini, ki je po njih dobila ime Galacija.

Približno v tem času se Kelti prvič pojavijo v naših krajih. Vendar bolj mimogrede in v majhnem številu. Kmalu so se pomešali s starimi prebivalci — Iliri — in se z njimi spojili.

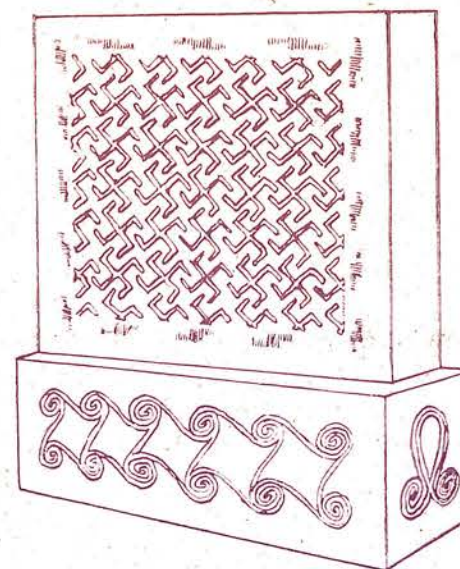
Med tem časom pride v severni Italiji do nasprotstev med Kelti in Rimljani, ki v bitki pri Telamonu leta 225 Kelte premagajo. Med premaganimi

keltskimi plemeni so bili tudi Tavriški, ki so se umikali skozi naše kraje in se ustavili šele na Koroškem.

V Istri, ki je bolj odročna pokrajina, je medtem še naprej v miru živelo ilirsko pleme Histrov, ki so se delili na tri rodove. V vzhodni in južni Istri, na meji Liburnije, so živeli Sekusi (glej zemljevid) in na njihovem ozemlju je stala prestolnica histrskega kraljestva — Nezacij. V osrednji in severozahodni Istri so prebivali Subokrini in končno od Slavnika pa do Timave Menokaleni.

Histri, kot sosedje Liburni, so živeli po gradiščih vrh gričev in se preživljali v glavnem s poljedelstvom, a bili so tudi spretni mornarji. Ob morju so se, razen s poljedelstvom, bavili tudi z ribolovom. Kmalu revna istrska zemlja ni mogla več prehraniti vseh in začeli so odhajati na morje in preko morja ropat trgovske ladje in bližnje prekomorske dežele. Velikih zakladov ravno niso znosili domov, toda po ostankih, ki so jih pred 50 leti izkopali na mestu njihove prestolnice, moremo soditi, da je ta bila sorazmerno bogato naselje.

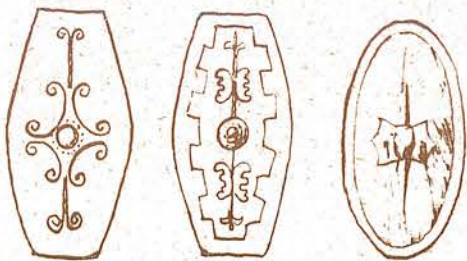
Ostanki kraljeve palače v Nezaciju

Našli so namreč kamnite kipe božanstev, lepo okrašene kamnite plošče, ki so verjetno ostanki kraljeve palače. Mnogo je tudi lepih vaz, okrašenih na vse mogoče načine.

Medtem ko so Histri v miru živeli pod svojim starim kraljem, se je že pripravljala konec njihovega kraljestva in svobode. Okoli leta 185 pred Kristusom je krdelo Keltov prekoračilo Sočo in na mestu današnjega

Keltski denar najden na Krasu

Keltski štiti

Keltski vojščak z značilno ogrlico

Ogleja zgradilo utrjeno naselje. Ker je bilo to že na ozemlju Venetov, ki so se dve leti prej podvrgli Rimljanom, so ti odločno zahtevali, naj se poberejo. Kelti pa se niso dali kar tako odpoditi. Zato so Rimljani poslali v te kraje vojsko pod poveljstvom konzula Marka Klavdija Marcela. Šele tedaj so Kelti zapustili na novo osvojeno ozemlje in se vrnili v staro domovino. Toda rimska vojska je ostala v bližini Istre. Še več, leta 181

so Rimljani na mestu keltskega naselja postavili močno trdnjavo s posadko 3000 pešcev in 240 konjenikov s 45 častniki ter jo imenovali Akvileja. Da je bila nesreča še večja pa je prav takrat umrl stari histrski kralj.

Keltski meč

Keltska čelada

FR. ŽGUR

Divji mož uči šteti

Pastirček velik šest pedi,
divji mož ga šteti uči.
Ena — pol vretena,
dve — žabje noge,
tri — kurje oči,
štiri — netopirji,
pet — turški med,

šest — te stisnem v pest,
sedem — te zapredem,
osem — te pokosim,
devet — sem lačen spet,
deset — že ves si bled...
Hu — pastirček trepeta,
divji mož se krohota.

Naši mali dopisniki

MOJ ČEVELJ

Ker sem imela že stare čevlje, sem večkrat prosila mamo naj mi kupi nove. Mama pa ni imela denarja. Nekega dne sem pa vendar šla z mamo v Trst kupiti nove čevlje. Prišla sem domov in sem jih zelo občudovala; bili so res lepi. Lani so mi kupili nove bele čevlje, ki smo jih pa letos pobarvali v črno.

Moja najmlajša mucka, ki se imenuje Puči, se prav rada igra z mojim čevljem. Popoldne začnem pisati nalogo in si sežujem čevlje. Kar naenkrat priteče Puči izpod štedilnika in se zaleti naravnost v čevelj. Mnogo dela in igranja ima z njim. Večkrat si ga pomeri; zdaj gre vanj z eno taco, zdaj z drugo. Nazadnje se skobaca cela v čevelj.

ALENKA SOSIĆ

Opčine, IV. razr. osnov. šole

MOJE SANJE

Ne vem kako, a znašel sem se v gozdu s puško na rami. Hodil sem po gozdu in zasledoval kozoroga. Tekel sem za njim in streljal. Kozorog se je pognal čez prepad, jaz pa za njim. Začel sem padati in znašel sem se cel in zdrav na dnu globokega brezna. Tam je bila voda in v njej so se kopali krokodili. Eden me je hotel požreti. Tedaj pa je nepričakovano priletel krilat osel in me odnesel. Lepo sem se mu zahvalil za rešitev. Ker sem bil truden, sem zaspal. Prebudil sem se v lepi sobi. Stopil sem na dvorišče. Tam sem zagledal veliko kačo, ki je sikala proti meni. Ustrašil sem se in zbežal. Ko sem pritekel z dvorišča, sem videl, da sem pri morju na Kitajskem. Ob obali je bila zasidrana čudna ladja. S to ladjo sem se odpeljal. Na poti se je ladja potopila. Komaj sem se rešil pred morskim psom na bližnji otok. Na otoku so živeli ljudožrci. Obkolili so me, zvezali in prive-

zali h kolu. Divje so plesali okoli mene, potem so me vrgli v velik kotel in pod njim zakurili ogenj. Tako me je peklo, da sem umiral. Naenkrat pa se je kotel prevrnil in rešen sem bil. Splezal sem hitro na bližnje drevo. Ko sem priplezal do srede drevesa, je začelo drevo rasti pod nebo. Plezal sem naprej in ko sem bil že pod vrhom, se mi je zavrtelo v glavi. Začel sem padati. Groza me je bila, ko sem pomislil kam bom treščil. Tedaj sem se ves poten zbudil na tleh zraven postelje.

PETER SUHADOLC

Opčine, IV. razr. osnov. šole

ZIMA JE PRISLA

Veš, draga zima, jaz te imam zelo rada. Ti si polna veselja. Nam otrokom prinašaš sneg in led, dež in veter in burjo. Toda ravno zato si za mene lepa, čeravno kdo pravi, da si grda, dolga in mrzla.

Res je, da si mrzla, da zazebeš v noge in v roke in nas rdeče pobarvaš v lica.

Res je tudi, da hišam razdereš strehe. No, to ti oprostimo, ker imaš pravico tudi ti se malo razjeziti, ker nam daješ toliko veselja z ledom in snegom, da se lahko kepamo, drsamo in smučamo. Škoda le, da nam v Trst pošlješ tako malo snega. Komaj se je malo pokazal, je že skopnel in tudi ti si odšla z njim. Meni je to zelo žal.

MARINA BARTOLUCCI

Trst, ul. Donadoni, IV. razr. osn. š.

LIST PRIPOVEDUJE

Rodil sem se na platani pred šolskim poslopjem. Bil sem lepe zelene barve. Pozibaval sem se v pomladnem vetru skupno z drugimi tovariši listi. Gledal sem otroke, ki so prihajali v šolsko poslopje in iz njega. Poslušal sem ptičje petje in tako užival le-poto pomladi.

Bližalo se je poletje. Vroči sončni žarki so pripekali name. Poletje je bil najlepši čas mojega življenja. Proti koncu poletja sem pa začel rumeneti in spreminjati barve. Bližal se je konec mojega življenja. Zapihal je močan jesenski veter. Nekaj mojih vrstnikov je že ležalo na tleh. Jaz sem padel na streho nekega lepega avtomobila, ki je stal nedaleč od šolskega poslopja. Ko je avtomobil odpeljal, me je odneslo visoko v zrak. Veter me je nosil v neznane kraje. Na tla sem padel pred neko hišico. Iz nje je pritekla deklica in me je pobrala, da bi me narisala. Ko me je narisala, me je spravila v debelo knjigo, v kateri tičim še sedaj in se veselim, da bom vsaj učen umrl.

METKA STOKA

Rojan, V. razr. osnov. šole

DEDA MRAZ, SIMBOL DJECIJE RADOSTI

Jedan od najlepših dana u godini, za mene je dan dolaska Dede Mraza. To je zadnji dan u godini tj. 31 decembar.

Toga dana vlada prazničko raspoloženje medju decom. Svako od nas naučio je po neku recitaciju ili pesmicu, da učestvuje u programu koji se održava prilikom dolaska Dede Mraza. Toga dana kiti se jelka i deca dobijaju poklone.

Ove godine održala se priredba u jednoj prostoriji konzulata. Osim naše dece bilo je i gostija. Sala je bila vrlo lepo i bogato iskičena. U jednom kutu bila je velika jelka.

Najprije su deca nastupala sa programom, a iza toga je došao Deda Mraz. Tom prilikom on je najprije održao prigodni govor. Iza toga podelio je darove. Deda Mraz je za svako dete imao po neku lepu reč ili pitanje. Posle razdeljenih darova Deda Mraz nas je ostavio, a mi smo se još neko vreme zabavljali.

Tom prilikom ja sam dobila jednu lepu priču na italijanskom jeziku, koja se zove »Le fiabe più belle«.

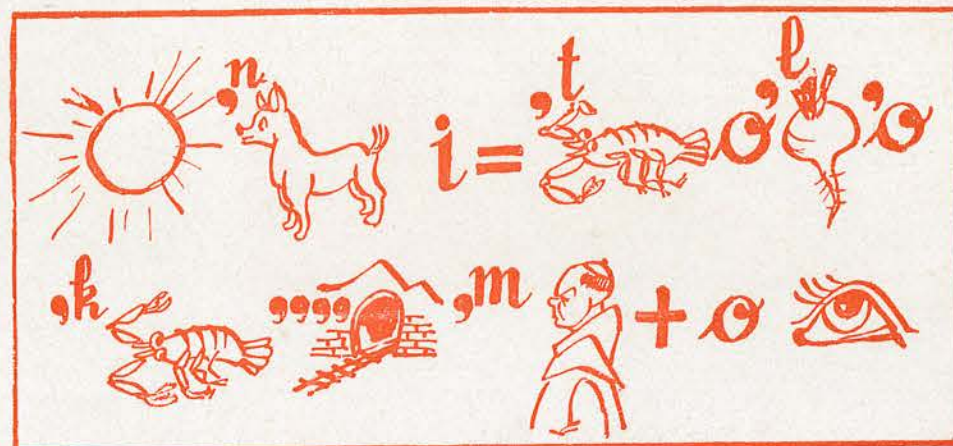
VISNJA RUKAVINA

Trst, ul. Donadoni, IV. razr. os. šole

ZA BISTRE GLAVE

REBUS

STEBRIŠČE

1				2		
	3			4		
		5			6	
			7			8
				9		
	11		10		12	
	13					14
15				16		
17				18		!

Vodoravno:

1. domača žival	10. ga ima miza
2. moško ime	11. domača žival
3. maščoba	12. živi v vodi
4. plačilno sredstvo	13. ubožec
5. del hiše	14. veznik
6. del obleke	15. vsakdanja hrana
7. dobimo iz žita	16. del pohištva
8. del noge	17. majhna rasa
9. gozdni sad	18. osebni zaimck

Navpično beremo v zasencenih kvadratih lep življenjski nauk.

UGANKI

Majčkeno drevo,
a veliko čudo:
cvetje nad zemljo,
sadje pa pod grudo.

Burja. Mraz. Sneži.
V polju pa možak.
bos in čisto nag,
se na smeh drži.

Rešitev ugank, priobčenih v 3. številki, pošljite uredništvu »Galeba«.
Opčine pri Trstu — Opicina, Trieste, do 15. februarja 1960!

RESITVE IZ 2. ŠTEVILKE

1. *Križanka-drevesce*: Vodoravno: 1. Eva, 2. ves, 4. ilo, 5. set, 6. toplo, 8. okras, 9. obzor, 13. Una, 15. budizem, 16. aka, 17. Ada (lahko tudi Ida ali Eda), 19. ata, 20. Magda, 21. led, 23. tabla. — Navpično: 2. visok, 3. Sotla, 6. Togo, 7. osir, 10. Buda, 11. oaza, 12. obod, 14. omet, 18. A. M. (Anton Melik), 19. A. A. (Anton Aškerc), 21. la, 22. dl. — V srednji vrsti od zgoraj navzdol beremo: Vesele praznike Galeb.

2. *Skrit pregovor*: Jabolko ne pade daleč od drevesa.

RESITVE SO POSLALI: Bandi Vladimir, Marjan Boneta, Boris Mihalič, Evgen Maver, Rudolf Olenik, Boris Ota, Dušan Petaros, Vojko Slavec, Sergij Sancin, Aldo Žerjal, Milenka Lovriha, Mara Maver, Olga Vodopivec, Sonja Žerjal in Ada Zorzut iz *Boljunca*; Oskar Kalc, Zdravko Škabar, Edi Milkovič, Nadja Kralj, Stojan Milkovič, Suzana Kralj in Alda Kralj iz *Trebč*; Višnja Rukavina, Nadja Bensi, Lidija Pipan in Marina Bartolucci, učenke osnovne šole v *ul. Donadoni*; Igor Mervič iz *Devina*; Jurček Purger, Nadja Bevilacqua in Bojana Vatovec iz *Stramarja*; Marica Kocjančič iz *Cerovelj*; Martin Petelin in Savina Knez (križanka napačna!) iz *Nabrežine*; Širca Rado (križanka napačna!) iz *Mavhinj*; Cvetko Emiliani in Dušan Ražem, dijaka II. razreda strokovne šole na *Opčinah*.

ŽREB JE DOLOČIL ZA NAGRADO: *Bojano Vatovec*, učenko osnovne šole v *Stramarju*, *Martina Petelina*, učenca V. razreda osnovne šole v *Nabrežini* in *Igorja Merviča*, učenca III. razreda osnovne šole v *Devinu*.

Vsak dobi v dar slovensko mladinsko knjigo.

MALIM DOPISNIKOM!

Letos se uredništvo Galeba ne more prav nič pohvaliti z malimi dopisniki. Le redkokdaj se zgodi, da prinese pismonoša pisemce, v katerem tiči daljši ali krajši dopis namenjen za vaš kotiček. Kaj naj to pomeni? Menda niso poginile vse živalce, ki so o njih znali nekateri mladi dopisniki tako lepo pripovedovati. Mi slimo, da vaše hiše še vedno varujejo zvesti psički, da se še vedno radi igrate z muckami, da v vaših kletkah še vedno prepevajo kanarčki in drugi drobni pevci. In gotovo se je vsakemu izmed vas pripetilo v času velikih in božičnih počitnic nekaj tako zanimivega, kar je vredno peresa. In sedaj! Galeb bi rad zvedel kako se sankate, smučate, kepate in še drugače zabavate v letošnji zimi. Korajža velja! Pero v roke in na delo!